

DET EKONOMISKA LÄGET

MAJ 2016

Innehåll

Sammanfattning	4
Internationell ekonomi	5
Finansiella marknader	7
BNP och efterfrågan	8
Fortsatt högt sparande bland hushållen	8
Den offentliga konsumtionen ökar starkt	9
En bredare investeringsuppgång.....	9
Positivt bidrag till tillväxten från en stark utrikeshandel.....	10
Produktion, timmar och produktivitet	11
Arbetsmarknad	13
Stark men tudelad arbetsmarknad.....	13
Matchningsproblem dämpar sysselsättningstillväxten.....	13
Arbetslösheten minskar.....	14
FÖRDJUPNINGSRUTA: Flaskhalsar tilltar trots hög arbetslöshet	15
FÖRDJUPNINGSRUTA: Bostadsbrist, befolkningsökning och tillväxt	16
FÖRDJUPNINGSRUTA: EU:s lägsta arbetslöshet 2020	18
Inflation och penningpolitik	19
Regional ekonomi	21
Regionala konjunkturlockan	21
Kontaktuppgifter	23

Sammanfattning

- Trög återhämtning i global ekonomi
- Svensk tillväxt fortsatt hög, offentlig konsumtion ökar i snabb takt
- Starkare svensk krona trots fortsatt mycket expansiv penningpolitik

Tillväxten i den globala ekonomin ökar successivt under 2016 och 2017. Europa återhämtar sig och tillväxten ökar till följd av en mycket expansiv penningpolitik, svagare växelkurs och mindre åtstramande finanspolitik. Den amerikanska ekonomin utvecklas svagare än i tidigare bedömningar men tillväxten blir alltjämt högre än i Europa. Federal Reserve fortsätter att höja styrräntan i långsam takt medan ECB ligger kvar med extremt låga räntor under lång tid framöver. Osäkerheten om den globala tillväxten är dock stor med många nedåtrisker som, om de realiseras, kan få stor negativ effekt på världsekonomin.

Svensk export påverkas positivt av att konjunkturen i Europa långsamt stärks under prognosperioden. Svensk varuexport återhämtade sig under 2015 och i takt med att vår exportmarknad växer kommer varuexporten fortsätta utvecklas väl. Sammantaget kommer Sverige att ta marknadsandelar under prognosåren 2016-2017, dock inte i samma takt som under 2015. Eftersom importen samtidigt ökar i ungefär samma takt som exporten kommer nettoexporten endast att bidra marginellt till BNP-tillväxten kommande år.

Trots en god exportutveckling kommer tillväxten i svensk ekonomi främst drivas av inhemsk efterfrågan. Hushållen fortsätter att öka sin konsumtion men det är framför allt offentlig konsumtion som växer kraftigt kommande år. Investeringsstillväxten breddas och omfattar nu mer industriinvesteringar än tidigare till följd av en högre internationell efterfrågan på framför allt investeringsvaror. Tidigare års höga bostadsinvesteringar har gjort att flaskhalsproblemen i byggproduktionen tilltar, vilket bidrar till att tillväxttakten i bostadsinvesteringarna planar ut. Sammantaget innebär detta en BNP-tillväxt på 3,9 procent 2016 och 2,6 procent 2017.

Långsamt förbättrade konjunkturutsikter i vår omvärld och högre inhemsk efterfrågan gör att sysselsättningen fortsätter att växa. Den höga befolkningstillväxten gör att sysselsättningsgraden inte växer i samma takt som tidigare. När konjunkturläget under prognosåren förbättras tilltar matchningsproblemen på arbetsmarknaden, vilket hindrar sysselsättningen från att växa snabbare. För helåret 2017 bedöms arbetslösheten bli 6,7 procent.

Penningpolitiken förblir mycket expansiv med en negativ reporänta och kvantitativa lättnader under hela prognosperioden. Kronan stärks mot euron men tappar något i värde gentemot dollarn under 2016-2017. Den högre efterfrågan från både omvärlden och i Sverige gör att de lediga resurserna blir mindre och möjligheterna för företagen att höja sina priser ökar. De endast marginellt ökade importpriserna till följd av fortsatt svag internationell inflation i framför allt euroområdet gör att Riksbanken inte når sitt inflationsmål under prognosperioden. KPIF-inflationen blir 1,5 procent i år och 1,6 procent 2016.

Nyckeltal						
Årlig procentuell förändring om inte annat anges						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	-0,3	1,2	2,3	4,1	3,9	2,6
Produktivitet i näringslivet ¹	-0,4	1,4	1,1	3,3	2,3	1,6
Timmar ¹	0,7	0,4	1,8	1,0	1,8	1,7
Sysselsättning	0,7	1,0	1,4	1,4	1,6	1,2
Arbetslöshet ^{2,3}	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,7
KPIF ²	1,0	0,9	0,5	0,9	1,4	1,6
Reporänta ^{2,4}	1,5	1,0	0,5	-0,3	-0,5	-0,4
KIX (kronindex) ²	106,1	103,0	106,8	112,5	108,0	106,0

Anm: ¹ Kalenderkorrigerad, ² årsgenomsnitt, ³ procentuell andel av arbetskraften; 15-74 år ⁴ procent.
Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Svenskt Näringsliv.

Internationell ekonomi

Återhämtningen i den globala ekonomin går fortsatt trögt och tillväxten i global industriproduktion och utrikeshandel har fortsatt att minska. Skillnaden mellan tillväxten i tillväxtekonomin och de utvecklade länderna har minskat och utvecklade ekonomier står nu för en högre andel av den globala tillväxten än tidigare. De har också en högre importtillväxt än tillväxtländerna (se diagram 1). Detta har bidragit till att kapitalinflöden till tillväxtekonomin har minskat.

Expansiv penningpolitik är fortsatt ett viktigt stöd för den globala tillväxten och har varit viktig för att minska volatiliteten på finansiella marknader. Oljepriset har fallit på grund av svag efterfrågan från framförallt Kina och en hög oljeproduktion. Det låga oljepriset förväntas kvarstå även framöver, vilket har medfört att tillväxten i oljeexporterande länder har sjunkit markant. Flera av dessa länder har fått betydligt försämrade offentliga finanser som följd. Det låga oljepriset har också bidragit till ökad volatilitet på finansiella marknader på grund av oro om att ett fortsatt lågt oljepris kan fortsätta att öka fallissemangen inom energisektorn och att detta får spridningseffekter.

Tillväxten i Kina har fortsatt att minska till följd av den strukturella övergången från en mer investeringsdriven till en mer konsumtionsdriven ekonomi. Utvecklingen har dock varit något starkare än förväntat det senaste halvåret, då konsumtionen överraskat positivt samtidigt som en stabil utveckling i tjänsteproduktionen motverkat en svagare utveckling i industriproduktionen. Den svagare tillväxten i Kina har påverkat framförallt andra tillväxtekonominer som nu exporterar mindre till Kina. Lägre importtillväxt i Kina har också lett till lägre råvarupriser, vilket har påverkat råvaruexporterande tillväxtekonominer negativt. Kinas ekonomi fortsätter att växa svagare än tidigare, vilket även påverkar tillväxten i andra ekonomier i regionen framöver (se diagram 2).

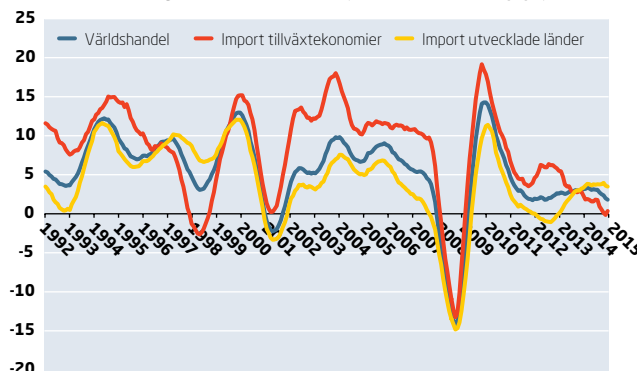
Återhämtningen i euroområdet har fortsatt men går långsamt. Europeiska Centralbankens (ECB) expansiva penningpolitik tillsammans med mindre åtstramande finanspolitik understöder återhämtningen. Återhämtningen har nu bredare geografisk spridning och flera sydeuropeiska länder växer relativt starkt. Euroområdets tillväxt under kommande två år blir marginellt starkare än det historiska genomsnittet på 1,5 procent.

Tillväxten i de nordiska länderna ökar gradvis under prognosperioden men den förblir dock fortsatt låg (se tabell 1). Norges ekonomi hålls tillbaka av den svaga utvecklingen i oljesektorn. Samtidigt hålls utvecklingen i konsumtionen och investeringarna i Danmark tillbaka något på grund av hög osäkerhet om den globala ekonomin. Finlands ekonomi växer relativt svagt på grund av försämrad konkurrenskraft och en mindre gynnsam utveckling i industrisektorn.

Storbritanniens ekonomi har kommit längre i återhämtningsfasen än de flesta ekonomierna i Europa. Inhemsk efterfrågan har drivit tillväxten och förväntas fortsätta göra det även framöver. Oron om Brexit medför dock att företagen är mindre benägna att investera i närtid. Storbritanniens finansdepartement uppskattar att ett utträde ur EU skulle sänka

DIAGRAM 1: Global handel

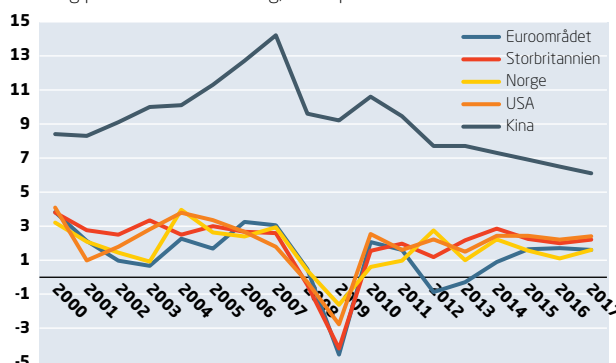
12 månaders glidande medelvärde på månadstillväxt y/y, procent

Källa: Macrobond.

DIAGRAM 2: BNP-tillväxt i olika länder

Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källa: Macrobond och Svenskt Näringsliv.

TABELL 1: BNP i omvärlden

Årlig procentuell förändring, fasta priser

	2015	2016	2017
Norge	1,6	1,1	1,6
Danmark	1,2	1,6	1,9
Finland	0,5	0,7	1,3
Tyskland	1,4	1,6	1,6
Euroområdet	1,6	1,7	1,6
Storbritannien	2,2	2,0	2,2
USA	2,4	2,1	2,4
Kina	6,9	6,5	6,0

Källor: Macrobond och Svenskt Näringsliv.

Storbritanniens BNP permanent med drygt 6 procent 2030. Huvudscenariot är trots allt att Storbritannien är kvar i EU.

Tillväxten i USA har minskat under det senaste året. Tillväxten förväntas bli cirka 2 procent 2016 för att sedan öka något 2017. Tillväxtprognosen för USA:s ekonomi har reviderats ned, vilket har medfört att sannolikheten att Federal Reserve höjer sin styrränta under 2016 har minskat. Detta trots att arbetsmarknaden har utvecklats relativt starkt och att arbetslösheten har fallit till under fem procent.

Nedåtriskerna dominerar den globala prognosen då antalet orosmoln är fler än vanligt. Ett fallande oljepris, Brexit och hanteringen av flyktingkrisen i Europa utgör några av dessa konkreta risker.

Finansiella marknader

Penningpolitiken ser nu ut att bli mer expansiv än vad som förväntades i höstas. Federal Reserve har efter en första styrräntehöjning i december blivit mer återhållsamma i sina bedömningar av den framtida ränteutvecklingen. Marknadsaktörerna bedömer nu att det är drygt 40 procents sannolikhet att det inte blir någon ytterligare åtstramning i år. ECB sänkte styrräntan till noll procent i mars och utökade samtidigt de månatliga obligationsköpen till 80 miljarder euro. De omfattar numera även icke-finansiella företag. ECB förväntas inte höja räntan igen förrän under andra halvåret 2017.

Riksbanken har samtidigt sänkt räntan ytterligare i februari, och utökat statsobligationsköpen. Reporäntan är nu -0,50 procent, och statsobligationsköpen kommer vid årsskiftet att motsvara 37 respektive 9 procent av de utestående stockarna av svenska nominella respektive reala statsobligationer. Direktionen har även fattat beslut om att tillsvidare återinvestera kuponger och förfall på statsobligationsportföljen. Marknadsaktörerna bedömer att räntan höjs igen under andra halvåret 2017.¹

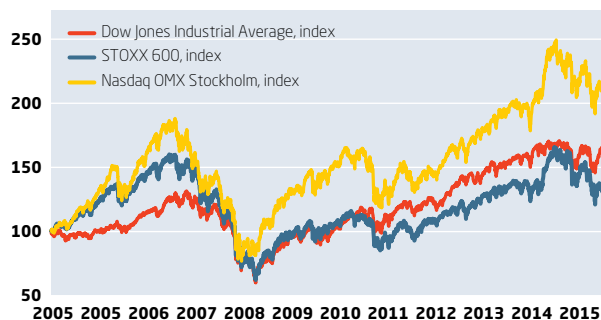
Aktiemarknaderna präglades runt årsskiftet av oro kring utvecklingen i Kina och styrkan i den amerikanska återhämtningen. Sedan februari har denna oro avtagit till följd av tydligare tecken på en starkare amerikansk och europeisk ekonomi (se diagram 3). Som ett mått på oron på de finansiella marknaderna använder Svenskt Näringsliv ett stressindex. Detta index tar hänsyn till både volatiliteten på aktie- och valutamarknaden (SEK/EUR), såväl som till riskpremierna på interbankmarknaden (TED-spread) och bostadsobligationsmarknaden (bospread).² Stressindexet indikerar att stressnivån var högre än normalt under det första kvartalet (se diagram 4).

Att penningpolitiken kommer att divergera i USA och euroområdet under prognosperioden i kombination med andra risker såsom Brexit, en hård inbromsning i Kina, ett alltför lågt oljepris m.m. talar samman taget för stora kapitalrörelser på aktie-, ränte- och valutamarknaden även framöver.

De svenska bostadspriserna har fortsatt att stiga snabbt men i en avtagande takt (se diagram 5). Fortsatt historiskt låga låneräntor talar för att bostadspriserna fortsätta att stiga, men i en måttligare takt än tidigare.

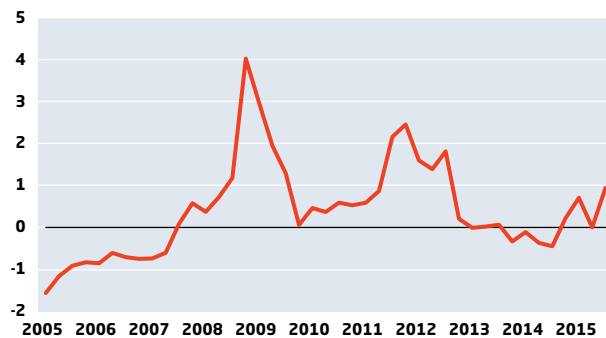
Utsikterna för hushållens konsumtion ur ett finansmarknadsperspektiv fortsätter att vara goda. Både låga låneräntor och stigande bostadspriser fortsätter att gynna konsumtionen. En periodvis volatil aktiemarknad kan dock dämpa konsumtionslusten. Även företagen gynnas av de låga låneräntorna, men oroliga finansmarknader indikerar att investeringsviljan kommer att vara måttlig.

DIAGRAM 3: Börsindex
Index=100, 20041231

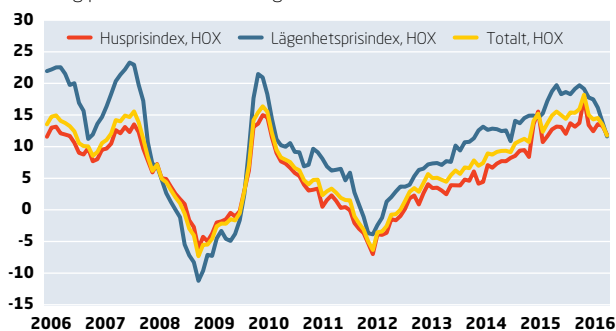
Källa: Macrobond och Svenskt Näringsliv.

DIAGRAM 4: Stressindex
Normaliserade värden

Källa: Macrobond och Svenskt Näringsliv.

DIAGRAM 5: Bostadspriser, Valueguard-KTH
Årlig procentuell förändring

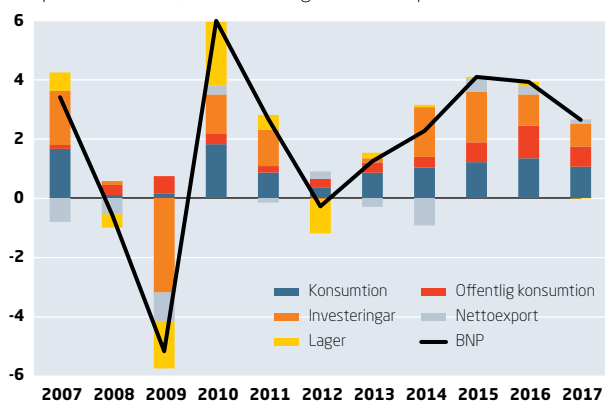
Källa: Macrobond.

¹ Förväntningar enligt Riba (Riksbank futures), Nasdaq OMX.

² De fyra variablerna har lika stora vikter i indexet. Stressindexet är även normaliserat, och tolkas därför i termer av antal standardavvikelser ifrån det historiska genomsnittet. Ett indexvärde på noll representerar således en normal stressnivå.

DIAGRAM 6: BNP-bidrag

Årlig procentuell förändring av BNP respektive bidrag i procentenheter, kalenderkorrigerade fasta priser

Källor: SCB.

TABELL 2: Försörjningsbalans

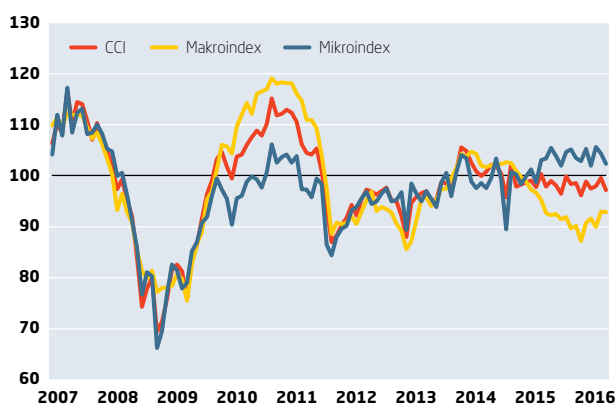
Årlig procentuell förändring, fasta priser

	2015	2016	2017
BNP	4,1	3,9	2,6
Hushållens konsumtion	2,6	2,9	2,3
Offentlig konsumtion	2,5	4,2	2,6
Investeringar	7,3	4,4	3,2
Export	5,9	5,3	3,3
Import	5,4	5,2	3,2

Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

DIAGRAM 7: Konsumentförtroende

Normaliserade netttotal

Källor: Konjunkturinstitutet.

BNP och efterfrågan

Svensk BNP växte starkt under 2015 (se diagram 6). BNP ökade brett med 4,1 procent, drivet av höga bostadsinvesteringar, fortsatt god utveckling av hushållens konsumtion samt hög exporttillväxt och kraftigt stigande offentlig konsumtion. En ökande varuexport under 2015 gjorde att utrikes-handeln bidrog positivt till BNP-tillväxten, något den inte gjort sedan 2012.

De senaste fem kvartalens starka tillväxt i svensk ekonomi bedöms avta något under prognosperioden. Tillväxten bedöms dock bli fortsatt stark under framför allt 2016 då resursutnyttjandet fortfarande stiger. Det är främst en hög offentlig konsumtion och en god exportutveckling som bidrar till den fortsatta höga tillväxten. Däremot avtar de senaste årens höga tillväxttakt i bostadsinvesteringarna och osäkerheten i den globala ekonomin gör att försiktighetssparandet hos hushållen fortsätter att vara högt. Trots ett relativt stort konsumtionsutrymme hos svenska hushåll kommer därför hushållens konsumtion endast öka i ungefär samma takt som under de senaste åren.

Den svenska industriproduktionen gynnas av högre internationell efterfrågan kommande år. Den långsamt förbättrade europeiska ekonomin gör att tillväxten i industriinvesteringarna blir fortsatt god 2016-2017. Sammantaget bedöms BNP-tillväxten bli 3,9 procent 2016 och 2,6 procent 2017 (se diagram 6 och tabell 2). Resursutnyttjandet bedöms ligga på normala nivåer under 2016 för att bli svagt positivt under 2017. I och med att befolkningen växer snabbt under prognosåren blir tillväxttakten i BNP per capita sammanlagt måttlig 2016-2017.

Fortsatt högt sparande bland hushållen

Hushållens konsumtion har de senaste åren drivit svensk tillväxt. Konsumtionstillväxten steg 2015 men tillväxttakten var endast något högre än sitt historiska medelvärde. Detta trots att förmögenhetsställningen bland hushållen är stark och att deras reala disponibelinkomster har ökat i god takt. Trots den expansiva penningpolitiken med låga bolåneräntor tycks hushållen agera med försiktighet, delvis orsakat av oro på de finansiella marknaderna under andra halvåret 2015. Försiktighets-sparandet fortsätter att vara högt då hushållen sparar en stor andel av sin disponibelinkomst. Denna s.k. sparkvot fortsätter därmed att ligga på historiskt höga nivåer.

Förtroendeindikatorer från hushållssektorn pekar under 2015 och inledningen av 2016 på att hushållen har en positiv tillförsikt om sin egen ekonomi men en negativ tilltro till Sveriges ekonomiska utveckling (se diagram 7). En sådan skillnad i förtroendet är ovanlig och kan ha att göra med förra höstens geopolitiska oro, nedgångar på finansiella marknader och osäkerhet kring hur en dämpad global tillväxt påverkar Sverige.

Under prognosperioden bedöms konjunkturläget förbättras och arbetslösheten gradvis minska. Det bidrar till en ökad konsumtionsbenägenhet för de hushåll som upplever minskade arbetslöshetsrisker. Den höga befolkningstillväxten är även den en bidragande orsak till att den aggregerade konsumtionstillväxten ökar under de kommande åren. Uppåtrisen för konsumtionen av den initialt goda förmögenhetsställ-

ningen och det höga sparandet motverkas av nedåtrisker i hur amorteringskrav och eventuellt stramare utlåning påverkar bostadspriserna. Dessutom påverkar den senaste tidens nedreviderade globala tillväxtprognoser och volatila börser till viss del hushållens agerande.

Hushållens konsumtion bedöms fortsatt vara en viktig drivkraft till BNP-tillväxten 2016–2017 (se diagram 6). Sammantaget bedöms konsumtions-tillväxten bli 2,9 procent 2016 och 2,3 procent 2017. Dessa tillväxttakter kan jämföras med det historiska genomsnittet sedan 1994 på 2,4 procent. Per capita växer konsumtionen däremot långsammare än sin genomsnittliga tillväxttakt, vilket indikerar att befolkningen ökar främst bland grupper med lägre konsumtionsmöjligheter.

Den offentliga konsumtionen ökar starkt

Den offentliga konsumtionen ökade med 2,5 procent 2015. Minskande arbetslöshet och fler arbetade timmar medför högre skatteintäkter i kommunsektorn. Detta gör att den offentliga konsumtionen av välfärds-tjänster inom vård, skola och omsorg kan fortsätta att öka. Det demografiska trycket och de politiska målen med bl.a. mindre klasstorlekar gör att konsumtionen i kommunerna ökar kraftigt kommande år.

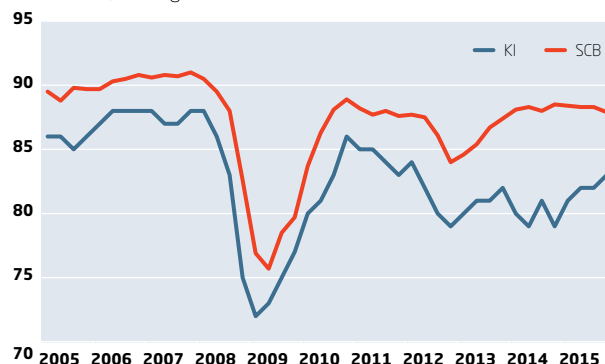
Den stora asylinvandringen till Sverige under andra halvåret 2015 har medfört ökade behov hos många kommuner och statliga myndigheter. Kommunernas utgifter för att ta emot ensamkommande barn bedöms öka, vilket är en bidragande orsak till de historiskt höga tillväxttakterna i kommunsektorn framför allt under 2016. I staten är det framför allt Migrationsverket som bedöms få ökade kostnader. Sammantaget bedöms offentlig konsumtion öka med 4,2 procent 2016 och 2,6 procent 2017. Jämfört med den historiska utvecklingen på knappt 1 procent kommer de närmaste årens tillväxt vara mycket hög. Den offentliga konsumtionen väntas också öka något som andel av BNP.

En bredare investeringsuppgång

Förra året steg investeringarna kraftigt och en stor förklaring var det ökade bostadsbyggandet. De närmaste två åren beräknas bostadsinves-teringarna fortsätta att vara omfattande. Det blir dock svårare att bibehålla ökningstakten när kvalificerad arbetskraft och byggklar mark är begränsande resurser. Sänkningen av ROT-avdraget leder också till en minskning av marknaden för renoveringar. Skatteverkets statistik för mars–april tyder på att ROT-marknaden minskar med 8 procent.

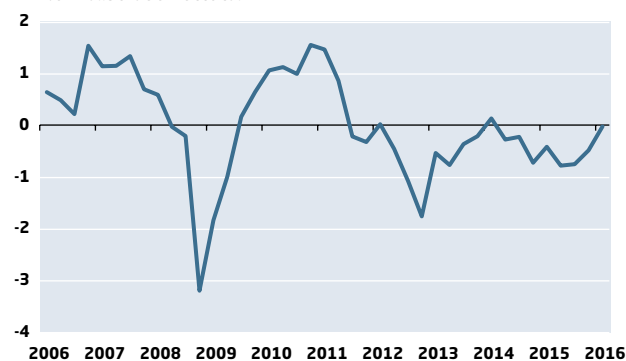
Kapacitetsutnyttjandet inom industrin var mot slutet av 2015 på genom-snittliga nivåer men bedöms öka något i och med att industriproduk-tionen väntas fortsätta växa (se diagram 8 och avsnittet ”Produktion, timmar och produktivitet”). Bilden inom industrin är emellertid splittrad. Delar av tillverkningsindustrin utvecklas positivt, vilket ger mer investe-ringar, medan situationen inom basindustrin och energisektorn däremot är mer pressad och här hålls investeringarna igen. I Svenskt Näringslivs företagarpånel för det första kvartalet 2016 ökar optimismen om inves-teringarna i det kortsiktiga perspektivet (se diagram 9). Sammantaget kommer investeringarna att utvecklas relativt starkt under de kommande två åren, men ökningstakten avtar successivt under prognosperioden.

DIAGRAM 8: Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongsrensade tal

Källor: SCB och KI.

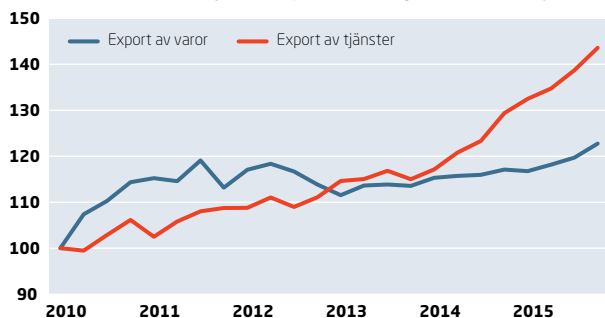
DIAGRAM 9: Företagarpanelen, investeringsförväntningar, 6 mån
Normaliserade netttotal

Källor: Svenskt Näringslivs företagarpånel.

DIAGRAM 10: Exporten uppdelad på varor och tjänster

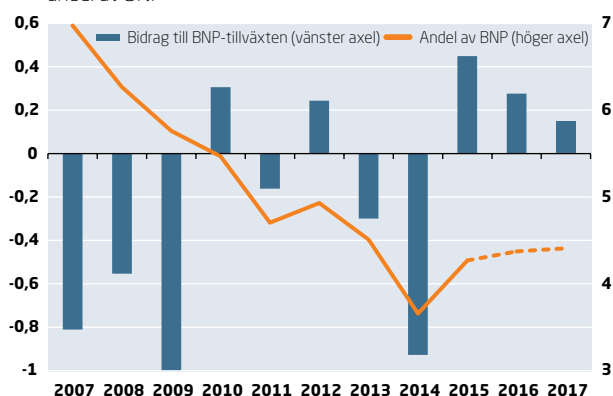
Index=100, 2010 Q1, fasta priser, säsong- och kalenderjusterade

Källor: SCB.

DIAGRAM 11: Nettoexportens bidrag till BNP

Bidrag till BNP-tillväxten i procentenheter respektive procentuell andel av BNP

Källor: SCB och Svensk Näringsliv.

Positivt bidrag till tillväxten från en stark utrikeshandel

Den svenska exporten växte med nära tre procent fjärde kvartalet 2015. Likt tidigare år fortsatte tjänsteexporten att växa i hög takt. Eftersom tjänsteexporten endast utgör en knapp tredjedel av den totala svenska exporten har inte tjänsteexporten på egen hand förmått lyfta svensk export. Under 2015 förklaras den sammantaget höga exporttillväxten av en högre tillväxt även i svensk varuexport (se diagram 10). Det fjärde kvartalet växte främst varuexporten av motorfordon. Under ett år med relativt svag världshandel gjorde den höga exporten att Sverige, till skillnad från de senaste åren, tog marknadsandelar 2015.

Då ungefär 70 procent av svensk varuexport går till Europa är efterfrågan där avgörande för hur svensk export utvecklar sig. Konjunkturutsikterna i Europa börjar nu långsamt se mer gynnsamma ut. Behovet av investeringsvaror, som är en viktig del i svensk varuexport, bedöms öka de kommande åren. Den utländska efterfrågan förblir dock lägre än vad som varit fallet vid tidigare återhämtningsfaser i den globala konjunkturen.

Den svenska exporttillväxten väntas bli relativt hög under 2016 för att mattas av något 2017. Sammantaget innebär det att Sverige kommer lyckas förbättra sin position på exportmarknaden ytterligare något. Exporttillväxten bedöms bli 5,3 procent 2016 och 3,3 procent 2017.

Importen växte också starkt under 2015. Både varor och tjänster bidrog till den höga importtillväxten mot slutet av året. En del engångseffekter i importen av FoU-investeringar gav en extra skjuts till tjänsteimporten under det fjärde kvartalet vilket motiverar en något lägre importtillväxt under inledningen av 2016. I och med att svensk varuexport under prognosperioden fortsätter växa i relativt hög takt kommer även efterfrågan på importerade insatsvaror att öka. Sammantaget bedöms importen öka med 5,2 procent 2016. Under 2017, när efterfrågetillväxten i svensk ekonomi saktar in från de höga tillväxttakterna 2015–2016, väntas även tillväxttakten i importen minska, till 3,2 procent.

Utrikeshandelns bidrag till BNP-tillväxten var positivt 2015 efter en tids negativt tillväxtbidrag. Under prognosåren minskar det positiva bidraget men nettoexporten som andel av BNP växer ändå något till 4,4 procent 2017 (se diagram 11).

Produktion, timmar och produktivitet

Näringslivets produktion växte starkt under 2015 efter att under de senaste åren ha tyngts av en svag industriproduktion (se diagram 12). Både varu- och tjänstebranscherna växte i hög takt 2015 med ett större tillväxtbidrag från tillverkningsindustrin än tidigare år, delvis drivet av en högre produktion av motorfordon. Byggproduktionen växte kraftigt medan tjänsteproduktionen fortsatte öka i ungefär samma ökningstakt som de senaste åren.

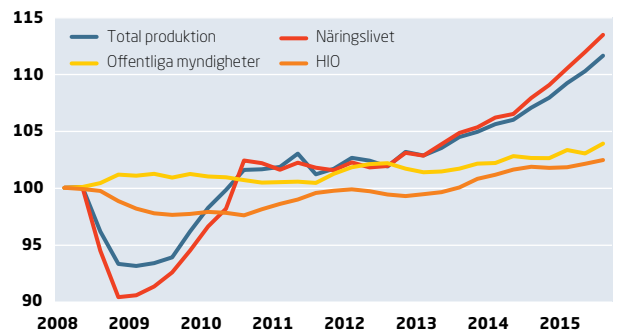
Enligt Svenskt Näringslivs företagarpanel för första kvartalet 2016 har förväntningar om produktionstillväxten ökat det senaste halvåret (se diagram 13).³ Bland övriga förtroendeindikatorer för produktionen inom näringslivet visar Konjunkturinstitutets (KI) Konjunkturbarometer ett avtagande förtroende under våren. KI:s konfidensindikatorer för de olika delarna av näringslivet ligger dock alla över sina respektive historiska genomsnitt. Det är framför allt varuproducerande sektorer, bygg och tillverkningsindustri, som uppvisar höga förtroendesiffror i Konjunkturbarometern. I inköpschefsindex (PMI) för industrin respektive tjänstebranscherna har förtroendet rört sig sidledes under de senaste åren utan en tydlig trend varken uppåt eller nedåt. Den samlade bedömningen av förtroendet i det svenska näringslivet är att indikatorerna har legat på eller strax över sina historiska genomsnitt under den senaste tiden. Detta skulle indikera en fortsatt relativt god tillväxttakt för näringslivets produktion under första halvåret 2016.

Näringslivets produktion bedöms växa med 3,6 procent 2016 och 2,6 procent 2017 (se tabell 3). Den goda tillväxten för svensk varuproduktion och varuexport under 2015 väntas fortsätta under 2016, om än i något lägre takt. I och med att svensk produktion får allt bättre draghjälp av omvärlden kan industrins produktion fortsätta att öka under prognosåren.

Den skattefinansierade produktionen som utförs i offentlig regi och av privata välfärdsföretag motsvarar sammantaget den offentliga konsumtionen. Utvecklingen av produktionen både i kommunsektorn och i staten väntas bli stark de kommande två åren. I och med att konjunkturen förbättras och antalet arbetade timmar ökar kan de kommunala skatteintäkterna öka. Det ökande behovet av kommunala välfärdstjänster som den demografiska utvecklingen för med sig innebär en ökning av produktion och arbetade timmar i kommunsektorn under 2016–2017. Även i staten finns ett ökande behov i en rad myndigheter, främst sedan antalet asylsökande började öka kraftigt under andra halvåret 2015. Detta leder till en ökad produktion och fler arbetade timmar i staten under framför allt 2016.

DIAGRAM 12: **Produktionens komponenter**

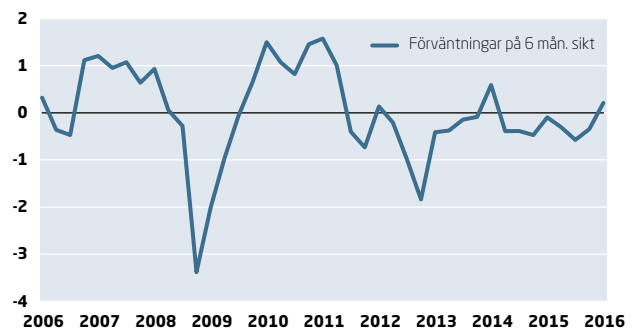
Index=100, 2008 Q2, fasta priser, säsong- och kalenderjusterad

Källor: SCB.

DIAGRAM 13: **Företagarpanelen, produktion**

Normaliserade netttotal

Anm: Normaliseringen av netttotalen (andel högre-andel lägre) innebär att de är uttryckta som avvikelser från medelvärdet i termer av antal standardavvikelser. Ett positivt värde tyder på en starkare tillväxt än det historiska genomsnittet medan ett negativt värde indikerar en svagare tillväxt.

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel.

³ De regionala skillnaderna i produktionsutsikter för kommande kvartal varierar dock (se avsnittet "Regional ekonomi").

TABELL 3: Produktion, arbetade timmar och produktivitet
Årlig procentuell förändring, kalenderjusterad

	2015	2016	2017
Produktion, totalt ¹	3,7	3,5	2,8
Produktion, näringslivet ¹	4,5	3,6	2,9
Produktion, offentlig sektor ¹	0,8	3,1	2,7
Arbetade timmar, totalt	1,0	1,8	1,7
Arbetade timmar, näringslivet	1,2	1,3	1,2
Arbetade timmar, offentlig sektor	0,6	2,9	2,9
Produktivitet, totalt ²	2,6	1,7	1,1
Produktivitet, näringslivet ²	3,3	2,3	1,6
Produktivitet, offentlig sektor ²	0,2	0,1	-0,2

Anm: ¹Förädlingsvärde, fasta priser; ²förädlingsvärde per arbetad timme, fasta priser.

Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

Sammantaget leder detta till att timtillväxten i svensk ekonomi kommer drivas av offentlig sektor i större utsträckning än tidigare (se tabell 3). De offentliga timmarna ökar betydligt snabbare under 2016-2017 än historiskt. Inom näringslivet bedöms de arbetade timmarna kommande två år öka i ungefär samma takt som under 2015.

Den högre produktionstillväxten under 2015 inom högproduktiva industrisektorer gjorde att näringslivets totala produktivitet kunde växa i den högsta takten sedan återhämtningsåret 2010. Den höga produktivitetstillväxten avtar under 2016–2017 då arbetade timmar fortsätter att öka medan produktionen i näringslivet inte förmår växa lika snabbt som under 2015 (se tabell 3).

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden utvecklades starkt under 2015. Sysselsättningsgraden, det vill säga andelen av befolkningen 15–74 år som arbetade, fortsatte att öka samtidigt som arbetslösheten minskade med 0,5 procentenheter jämfört med föregående år. Första kvartalssiffrorna för 2016 tyder på att sysselsättningen fortsätter att öka. Efter fjolårets kraftiga minskning ligger dock arbetslösheten kvar på 7,1 procent sedan fjärde kvartalet 2015. Att arbetslösheten ligger kvar på samma nivå samtidigt som sysselsättningen ökar beror på att arbetskraften också ökar.

Stark men tudelad arbetsmarknad

Framåtblickande indikatorer tyder på att sysselsättningen kommer att fortsätta öka även framöver. Företagen i Svenskt Näringslivs företagarpånel är betydligt mer optimistiska än tidigare både vad gäller förväntningar om nyanställningar och produktion. För första gången på två år ligger förväntningarna över det historiska genomsnittet. Samtidigt ökar sysselsättningen starkt i offentlig sektor som en följd av den ökade asylinvandringen till Sverige. I staten ökade sysselsättningen med över 4 procent 2015, vilket är dubbelt så högt som sysselsättningsökningen i näringslivet.

Antalet varsel om uppsägning har ökat något under årets första månader, men ligger under genomsnittet för 2000-talet. Det finns många lediga jobb hos Arbetsförmedlingen samtidigt som andelen kvarvarande platser ligger fortsatt högt. I mars 2016 anmäldes drygt 100 000 nya jobb till Arbetsförmedlingen och av dessa låg över 92 procent kvar vid månadens slut. Motsvarande siffra för mars 2015 var drygt 80 procent. Att det finns många lediga jobb samtidigt som arbetslösheten är förhållandevis hög pekar på arbetsmarknadens matchningsproblem som även företagen i Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät vittnar om. Därtill räknar Arbetsförmedlingen med att andelen inskrivna med en utsatt ställning på arbetsmarknaden kommer att öka från dagens redan höga nivå. Tillsammans tyder därför indikatorerna även på att tudelningen på arbetsmarknaden kommer att förstärkas framöver, där arbetslösheten är låg bland t.ex. inrikes födda medan den grupp som har svårt att få fäste på arbetsmarknaden växer.

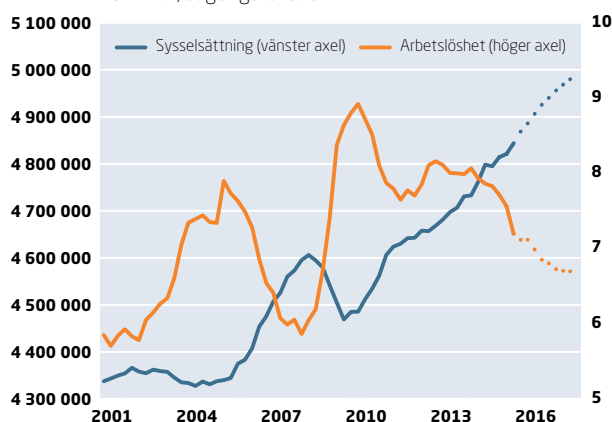
Matchningsproblem dämpar sysselsättningstillväxten

Den ökade inhemska efterfrågan bidrar till fortsatt sysselsättningstillväxt under prognosperioden. I takt med att arbetslösheten sjunker kommer svårigheten att hitta rätt personal att öka, vilket i sin tur bidrar till att flaskhalsproblemen på arbetsmarknaden tilltar. Under 2017 dämpas därför sysselsättningstillväxten av matchningsproblemen (se diagram 14 och tabell 4).

Arbetskraften beräknas öka med runt 1 procent per år under prognosperioden. Ökningen beror både på att befolkningen växer tack vare invandring och att fler står till arbetsmarknadens förfogande. Befolkningstillväxten bidrar även till att sysselsättningsgraden inte ökar i samma takt som tidigare. Arbetskraftsdeltagandet ökar marginellt. Det råder dock fortsatt osäkerhet kring hur stor andel av de nyanlända flyktingarna som träder in i arbetskraften under prognosperioden.

DIAGRAM 14: **Arbetsmarknadsläget**

Antal personer respektive procentuell andel av arbetskraften, 15–74 år, sägongrensats

Källa: SCB och Svenskt Näringsliv.

TABELL 4: **Arbetsmarknad**

Årlig procentuell förändring om inte annat anges, 15–74 år

	2015	2016	2017
Sysselsättning	1,4	1,6	1,2
Sysselsättningsgrad ^{1,2}	66,7	67,1	67,2
Arbetskraft	0,8	1,1	1,0
Arbetskraftsdeltagande ^{1,3}	72,0	72,1	72,0
Arbetslöshet ⁴	7,4	6,9	6,7

Anm: ¹Årsgenomsnitt ²procentuell andel av sysselsatta i befolkningen ³procentuell andel av personer som ingår i arbetskraften ⁴procentuell andel av arbetskraften.

Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

Arbetslösheten minskar

Sysselsättningen växer snabbare än arbetskraften vilket leder till att arbetslösheten fortsätter att minska under prognosperioden. Under 2016 sjunker den under 7 procent och bedöms bli 6,7 procent för helåret 2017 (se diagram 14 och tabell 4). Att arbetslösheten inte minskar ytterligare trots stark tillväxttakt i ekonomin beror på att sysselsättningstillväxten hålls tillbaka av de flaskhalsar på arbetsmarknaden som diskuterats ovan.

Flaskhalsar tilltar trots hög arbetslöshet

Svenskt Näringsliv genomför vartannat år en rekryteringsenkät riktad till ett urval av medlemsföretagen. Den senaste enkäten genomfördes under november/december 2015 och besvarades av 6168 företag. Andelen företag som har försökt rekrytera medarbetare har ökat jämfört med tidigare år och uppgår till 58 procent, vilket tyder på en starkare konjunktur (se diagram 15).

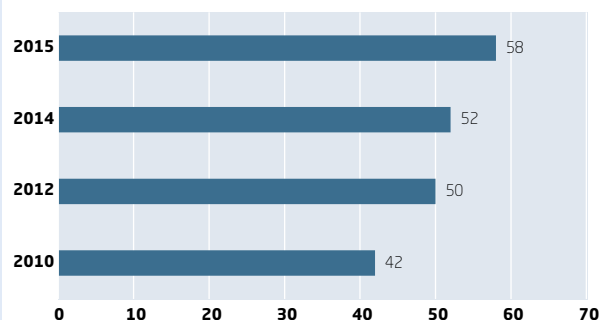
De företag som har försökt rekrytera får även besvara frågan om det varit svårt eller lätt. Över tid är det fler företag som upplever svårigheter. I den senaste mätningen är det 19 procent som anger att det har varit mycket svårt och 40 procent som anger att det varit ganska svårt att rekrytera (se diagram 16). Störst svårigheter finns inom byggsektorn, i delar av industrin och hos vårdföretag.

En ökad rekryteringsaktivitet och ökade rekryteringssvårigheter tyder på att konjunkturen har stärkts och att risken för flaskhalsar ökar. Samtidigt är arbetsmarknaden tudelad och det finns en växande grupp av arbetssökande som upplever svårigheter att få jobb. Med andra ord tilltar matchningsproblemen samtidigt som arbetslösheten förblir hög.

Det här gör att förutsättningarna för en fortsatt stimulanspolitik är begränsade. Ytterligare stimulanser riskerar att leda till att flaskhalsproblemen förvärras, utan att situationen förbättras för personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Det som istället behövs är bättre matchning genom flera olika kanaler; effektivare arbetsförmedling, relevant utbildning och ökad lönespridning. Det behövs lägre trösklar in på arbetsmarknaden så att fler får chansen att bygga upp sin arbetslivserfarenhet. Företagen betonar också betydelsen av icke-kognitiva förmågor hos blivande personal, såsom ansvarstagande, pålitlighet och serviceinriktning.

DIAGRAM 15: Har det varit svårt eller lätt att rekrytera medarbetare?

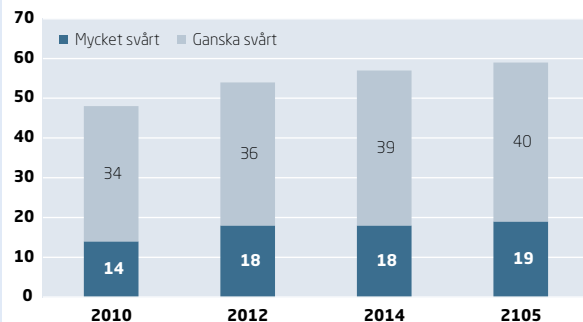
Procent

Källa: Svenskt Näringsliv, rekryteringsenkäten.

DIAGRAM 16: Har ni försökt rekrytera medarbetare till ert företag under de senaste 6 månaderna?

Procent

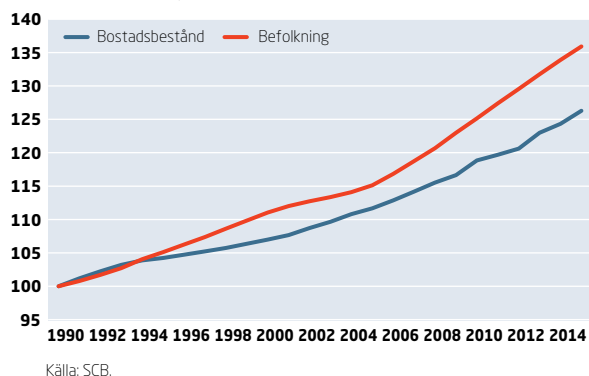
Anm: Bas: företag som försökt rekrytera.

Källa: Svenskt Näringsliv, rekryteringsenkäten.

Bostadsbrist, befolkningsökning och tillväxt

DIAGRAM 17: Byggtakten historiskt lägre än befolkningsökningen

Stockholms län, index 1990 = 100

TABELL 5: Bostadsbristen försvårar företagens rekryteringar

	Ja	Nej	Vet ej
Har ditt företag upplevt rekryteringsproblem det senaste året?	61 %	38 %	1 %
Om upplevt rekryteringsproblem: Har bostadsbrist försvårat ditt företags rekryteringsförsök det senaste året?	31 %	52 %	17 %
Om bostadsbrist försvårat: Har bristen på bostäder gjort att ditt företag misslyckats med rekryteringsförsök det senaste året?	57 %	25 %	18 %

Anm: Undersökningsperiod 19-26 april, enkät till 4 400 medlemsföretag med minst 10 anställda. Svarsfrekvens 32 procent, dvs. 1 408 svarande företag.

Källa: Svenskt Näringsliv.

Det råder sedan en tid bostadsbrist på många håll i Sverige. Problemen är särskilt stora i attraktiva storstadsregioner där arbetsmarknaden är relativt god. I dessa regioner har befolkningen de senaste decennierna ökat långt mer än bostadsbyggandet (se diagram 17).

Bostadsbristen kan leda till att företag inte lyckas rekrytera den personal som efterfrågas. Svenskt Näringsliv har i en enkät riktad till våra medlemsföretag försökt få en bild av hur stort detta problem är bland landets företag (se tabell 5).

Av de 1408 svarande företagen hade 61 procent upplevt rekryteringsproblem det senaste året.⁴ 19 procent upplevde att bostadsbristen hade försvårat rekryteringen av personal och 11 procent svarade att bostadsbristen rent av hade gjort att rekryteringsförsök hade misslyckats.⁵ Detta innebär att matchningen för dessa 11 procent företag inte har blivit optimal och att dessa företag därmed inte kommer kunna utnyttja sin fulla potential till tillväxt framöver. Bristen på bostäder i regioner där jobben finns riskerar därför att bidra till sammantaget ökade matchningsproblem på arbetsmarknaden och att företag hämmas i sina tillväxtambitioner. Dessa problem riskerar att öka i takt med att konjunkturläget förbättras ytterligare under kommande år. Bostadsbristen är därmed inte enbart en allvarlig kris för de som är i akut behov av bostad utan även för den ekonomiska tillväxten som helhet.

Kriser i vår omvärld har den senaste tiden gjort att allt fler människor sökt sig till Sverige. Asylinvandringen har ökat och befolkningsprognoserna för de närmaste åren har skjutit i höjden (se diagram 18). Detta riskerar att ytterligare förvärra bostadsbristen i våra storstadsregioner om inte bostadsmarknaden reformeras på ett sätt som möjliggör ett större byggande och ett bättre utnyttjande av den befintliga bostadsstocken. Trångboddheten är redan idag ökande i många delar av Sverige (se diagram 19). Denna utveckling lär fortsätta i takt med att nybyggnationen inte förmår hålla jämna steg med befolkningsökningen.

Problemområden på svensk bostadsmarknad

Det finns flera orsaker till att dagens bostadsmarknad fungerar dåligt. Höga s.k. flyttrelaterade skatter, en reglerad hyresmarknad, det kommunala planmonopolet och ett omfattande regelverk kring plan- och bygglovsprocesser är några anledningar till att den svenska bostadsmarknaden inte förmår leverera tillräckligt många bostäder.

En anledning till att det råder bostadsbrist är de *dåligt fungerande flyttkedjorna* på den svenska bostadsmarknaden. Det är ofta skattemässigt kostsamt att byta bostad. Det gör att drivkraften att bo kvar är stark även om boendeytan blivit för stor eller om levnadsförhållandena på annat sätt förändrats. Detta leder till en onödigt trögriklig bostadsmarknad som hämmar matchningen på både bostads- och arbetsmarknaden. Ur ett nationalekonomiskt perspektiv är förmodligen de flyttrelaterade skatterna mer skadliga än skatt på själva innehavet av en bostad.

⁴ Detta är i linje med andelen som upplevt rekryteringsproblem i Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät, se fördjupningsrutan "Flaskhalsar tilltar trots hög arbetslöshet".

⁵ 31 procent av de 61 procenten som upplevt rekryteringsproblem resulterar i att 19 procent av det totala antalet svarande företag ansåg att bostadsbrist hade försvårat rekrytering. 57 procent av dessa 19 procent, dvs. 11 procent av det totala antalet svarande företag, ansåg att bostadsbristen rent av hindrat dem i sina rekryteringsförsök.

Dagens *reglering av hyressättningen* har lett till att färre hyresrätter har byggts än vad som efterfrågats. Problemet är särskilt stort i vår huvudstad där det i Stockholms län står över 400 000 människor i bostadskö, vilket kan jämföras med 100 000 år 2004. Kötiden för en hyresrätt i Stockholms innerstad är nu närmare 20 år.⁶ Orsakerna till de långa kötiderna är inte enbart en följd av ett lågt utbud av hyresrätter. De förmånliga hyrorna i attraktiva innerstadslägen, vilket är en konsekvens av hyresregleringen, gör att många också spekulerar i att få en bostad. Hyresregleringen gör därmed att kötiderna för de i störst behov av en hyresrätt blir onödigt långa. En avreglering av hyressättningen kan öka nybyggnationen och omsättningen i beståndet. En friare prissättning utan bortre tidsgräns för nybyggnation skulle öka incitamenten till byggande och vara positivt för utbudet av hyresrätter. Förändringar av hyressättningen i det befintliga beståndet är mer komplicerat. De indirekta subventionerna som nuvarande hyresgäster i attraktiva områden får ta del av gör att flyttbenägenheten är kraftigt begränsad och utnyttjandet av det befintliga beståndet ineffektivt. Detta är ett stort problem och dagens alltmer akuta bostadsbrist gör att steg mot mer marknadsmässiga hyror kan behöva vidtas. Eventuellt skulle problemet initialt kunna mildras genom att låta lägesfaktorn få en ökad betydelse i hyresförhandlingarna.

En mängd *försvårande regler* i plan- och bygglovsprocessen gör att det kan ta alltför lång tid från idé till färdig bostad. Den akuta bostadsbristen gör att regelförenklingar kan behöva genomföras. Om detta inte sker är risken stor för fortsatt underutbud av bostäder samt att de boende får fortsätta att betala en stor del av notan via högre hyror och lån. Vidare bör det kommunala planmonopolet ses över i syfte att öka tillgången på mark i attraktiva kranskommuner till våra storstäder. Man bör även se till att kommunerna inte försöker kringgå förbudet mot att ställa egna tekniska egenskapskrav på byggandet, något som driver upp kostnader och minskar exploateringsgraden.

Sammantaget står svensk bostadsmarknad inför betydande utmaningar. Åtgärder som förmår göra marknaden mer effektiv och som ökar incitamenten till nybyggnation är av stor betydelse för att Sverige ska nå sin fulla tillväxtpotential de kommande decennierna.

DIAGRAM 18: En mycket hög befolkningstillväxt väntas
Årlig procentuell tillväxt

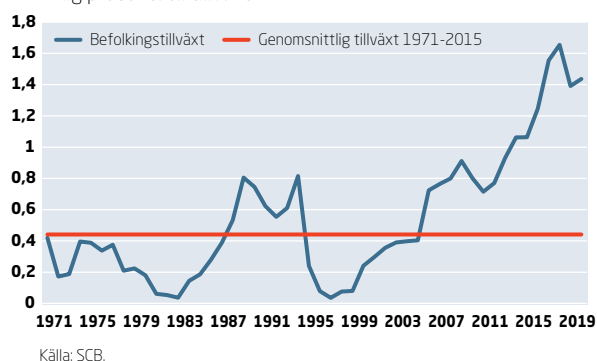
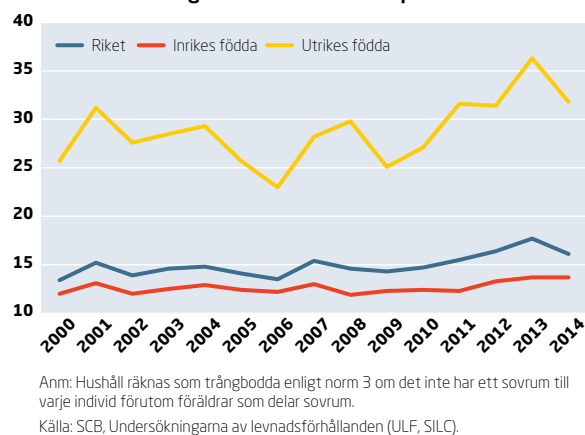

DIAGRAM 19: Trångboddheten har ökat på senare år

⁶ Se Hyressättningen och bostadsmarknaden, rapport från Svenskt Näringsliv, november 2015, för en vidareutveckling av resonemanget kring befolkningsökning och bostadsbyggande i bl.a. Stockholms län.

EU:s lägsta arbetslöshet 2020

För drygt ett år sedan beräknade Svenskt Näringsliv att det skulle behövas 430 000 nya arbetstillfällen i Sverige till 2020 för att nå EU:s lägsta arbetslöshetsnivå, som då beräknades till 4,4 procent. Arbetslösheten i Sverige var 7,9 procent 2014 och befolkningsprognosen pekade då på att befolkningen i åldern 15-74 år i Sverige skulle öka med 2,9 procent mellan 2014 och 2020.

Kraftiga migrationsströmmar, en starkare arbetsmarknad i Sverige än väntat och en svagare arbetsmarknad i Europa än tidigare prognostiserat gör att beräkningarna härmed revideras.

Trots att Sverige idag ligger en procentenhet närmare målet om EU:s lägsta arbetslöshet än för ett år sedan, så behövs idag en större sysselsättningsuppgång för att nå EU:s lägsta arbetslöshet till år 2020. Förklaringen till det är att befolkningen i Sverige i åldern 15-74 år idag beräknas öka i betydligt snabbare takt till år 2020 än för ett år sedan.

Beräkningsmetod

Under 2015 har i genomsnitt cirka 5 224 000 personer ingått i arbetskraften, varav andelen arbetslösa har legat på 7,4 procent. Det är givetvis omöjligt att med säkerhet veta hur låg arbetslösheten behöver vara år 2020, för att då vara EU:s lägsta, men IMF har prognoser över arbetslösheten i olika länder för år 2020.⁷ Enligt dessa prognoser är arbetslösheten i Tyskland och Tjeckien lägst i EU 2020 och ligger på 4,9 procent.⁸ Vi har därför valt denna arbetslöshetsnivå som grund för våra beräkningar.

I ett första steg har vi räknat ut antalet jobb som krävs för att sänka arbetslösheten till denna nivå idag. Här har vi även tagit hänsyn till att arbetskraften brukar öka med en tredjedels

procent när sysselsättningen ökar med en procent. Med dessa antaganden krävs det idag en sysselsättningsökning med 4,0 procent eller drygt 190 000 arbetstillfällen för att nå en arbetslöshet på 4,9 procent. Samtidigt ökar då arbetskraften med 1,3 procent eller 68 000 personer.

I nästa steg tar vi även hänsyn till befolkningstillväxten fram till 2020. Enligt SCB kommer den svenska befolkningen mellan 15 och 74 år att öka med 5,3 procent mellan 2015 och 2020. Om vi antar att arbetskraften kommer att öka i samma takt, innebär det att ytterligare cirka 270 000 arbetstillfällen behöver skapas för att nå en arbetslöshet på 4,9 procent år 2020. Totalt behövs därför cirka 460 000 nya arbetstillfällen netto. Det är en ökning med 9,5 procent från dagens nivå.⁹

Måluppfyllelsen kan påverkas av hur arbetskraftsdeltagandet utvecklas för den tillkommande befolkningen. Det senaste decenniets reformer har främjat ett högre arbetskraftsdeltagande. Detta gäller även för många utrikes födda.¹⁰ Tyvärr är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor fortfarande lågt. Ambitionen måste vara att höja arbetskraftsdeltagandet även för denna grupp, men om så inte sker kan det räcka med något färre nya arbetstillfällen för att uppnå arbetslöshetsmålet.¹¹

Det bör noteras att regeringen i vårpropositionen förutspår att sysselsättningen fram till 2020 endast ökar med 5,8 procent och att arbetslösheten därmed hamnar på 6,6 procent.¹² Med den arbetslösheten skulle vi enligt IMF-prognosen hamna på 10:e plats i EU. IMF:s egen prognos för Sveriges arbetslöshet 2020 är 7,2 procent, vilket skulle innebära en 13:e plats i EU.

⁷ Prognos från april 2016: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weo-data/index.aspx>

⁸ En anledning till att arbetslöshetsprognoserna för Tyskland nu ser sämre ut kan vara den minimilön som infördes vid årsskiftet och som kommer att vara fullt genomförd 2017. Se diskussion i Arbetsmarknadsekonomiska rådets underlagsrapport: Michael C Burda "The German Labor Market Miracle" (2016).

⁹ Åldersintervallet 15-74 år för arbetskraften är den standard som används i europeisk statistik. Om man i en känslighetsanalys istället använder intervallet 20-64 år som underlag för beräkningen så får man en befolkningsökning på 5,1 procent och att det totalt behövs 450 000 arbetstillfällen för att nå den lägsta arbetslösheten.

¹⁰ <http://www.arbetsmarknadsekonomiskaradet.se/download/792/> (presentation av John Hassler, 2016).

¹¹ Det bör dock noteras att 70 procent av de asylsökande 2015 var män.

¹² http://www.regeringen.se/contentassets/08bfa437c6c04c8d98c73ac6b33b4799/_hela-vap-webb---fardig.pdf (se bilaga 1 sid 12).

Inflation och penningpolitik

Inflationen enligt KPIF¹³ har stigit alltsedan 2014, men fortsätter att ligga under inflationsmålet. Under det första kvartalet uppgick KPIF-inflationen i genomsnitt till 1,4 procent. Den stigande inflationstakten är delvis orsakad av den försvagning av kronan som skedde under 2014 och inledningen av 2015. Det förändrade inflationstrycket blir än tydligare då volatila och omvärldsberoende energipriser exkluderas från KPIF (se diagram 20).

Flera faktorer talar för att inflationstrycket kommer att stiga ytterligare. Ett fortsatt stigande resursutnyttjande under prognosperioden innebär att även kostnadstrycket i ekonomin stiger. En förbättrad konjunktur innebär också att det blir lättare för företagen att höja sina priser. Vidare har världsmarknadspriserna på råvaror sjunkit under en längre tid, och när det exempelvis gäller olja, är fallet dramatiskt (se diagram 21). I takt med att även den globala konjunkturen stärks antas råvarupriserna stabiliseras och stiga något under prognosperioden. Terminspriser på Brentolja tyder på svagt stigande pris under perioden.¹⁴ En sådan utveckling medför att effekten av tidigare prisfall på inflationstakten successivt kommer att försvinna.

Mot detta står kronans utveckling. Sett över hela prognosperioden antas kronan appreciera ytterligare (se diagram 22). Förstärkningen drivs av en stark svensk ekonomi, ECB:s mycket expansiva penningpolitik och en fortsatt stigande inflation. Apprecieringstrycket lättar dock under delar av prognosperioden då Federal Reserve går vidare med sina räntehöjningar. Effekter av växelkursförändringar påverkar inflationen med viss eftersläpning och förstärkningen sedan förra hösten kommer därför att bidra till att dämpa inflationstrycket under prognosperioden.

KPIF-inflationen bedöms sammantaget fortsätta att stiga långsamt under prognosperioden. Inflationen når ändå inte Riksbankens inflationsmål under prognosperioden. KPIF-inflationen förväntas i genomsnitt uppgå till 1,4 procent under 2016, för att stiga till 1,6 procent under 2017 (se diagram 23).

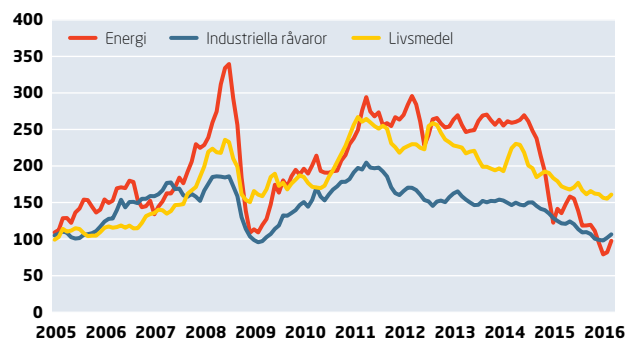
Riksbanken har nu sänkt reporäntan till -0,50 procent och lanserat stora statsobligationsköp som vid årsskiftet kommer att uppgå till sju procent av BNP. Riksbanken bedöms inte genomföra ytterligare expansiva åtgärder utan istället börja höja reporäntan igen under hösten 2017. Höjningarna dröjer för att kronan inte ska stärkas alltför snabbt och därmed motverka inflationsuppgången. Reporäntan bedöms vara 0 procent i slutet av prognosperioden (se diagram 23).

DIAGRAM 20: KPIF exkl. energi
Årlig procentuell förändring

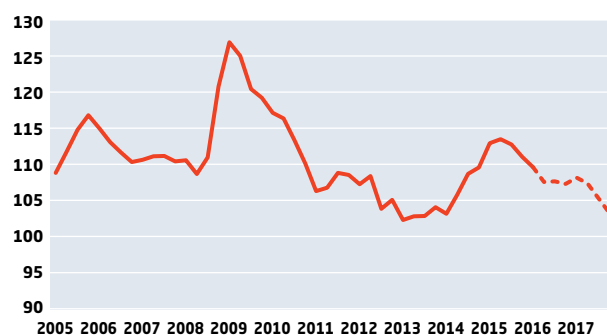
Källa: SCB.

DIAGRAM 21: Råvarupriser, HWWI
Index=100, 2004-12, USD

Källa: HWWI.

DIAGRAM 22: KIX-index
Kvartalsmedelvärden

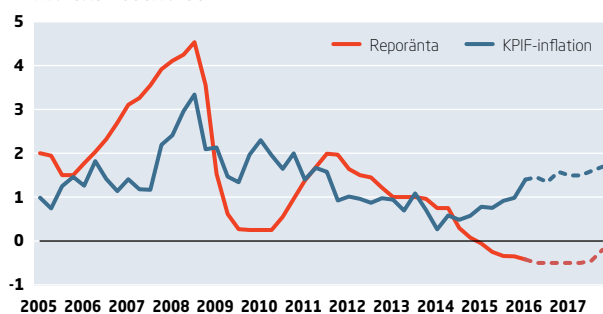
Källa: Macrobond och Svenskt Näringsliv.

¹³ KPI med fast bostadsränta.

¹⁴ CME Group Globex Futures.

DIAGRAM 23: Reporänta och KPIF-inflation

Procent respektive årlig procentuell förändring av KPIF, kvartalsmedelvärden

Källa: Riksbanken, SCB och Svenskt Näringsliv.

TABELL 6: Inflation, räntor och växelkurser

Årsgenomsnitt

	2015	2016	2017
KPIF ¹	0,9	1,4	1,6
KPI ¹	0,0	1,0	1,3
Reporänta ²	-0,3	-0,5	-0,4
3-mån. ränta ²	-0,3	-0,6	-0,3
10-års ränta ²	0,7	0,9	1,7
SEK/EUR	9,4	9,2	8,8
SEK/USD	8,4	8,4	8,6
KIX-index	112,5	108,0	106,0

Anm: ¹ Årlig procentuell förändring, ² procent.

Källor: SCB, Riksbanken, Macrobond och Svenskt Näringsliv.

Regional ekonomi

I Svenskt Näringslivs företagarpanel tillfrågas företag om hur produktion, investeringar och antalet anställda har utvecklats under de senaste sex månaderna, samt hur planerna ser ut under de kommande sex månaderna. Utifrån detta räknas netttotal fram för varje kategori, med regional uppdelning. Netttotal definieras som skillnaden mellan andelen företag som har ökat/planerar att öka och andelen som har minskat/planerar att minska inom varje kategori.

I diagram 24 visas normaliserade netttotal för produktionsplaner uppdelat på olika storstadsregioner.¹⁵ Diagram 24 indikerar att företagens bedömning av kommande produktionstillväxt är ökande och i dagsläget något högre än normalt i landet som helhet. I samtliga storstadsregioner har framtidsutsikterna enligt företagarpanelen ökat de senaste kvartalen. Med hjälp av Svenskt Näringslivs konjunkturklocka redovisar vi nedan samtliga regioners position i produktionstillväxtens konjunkturcykel.

Regionala konjunkturklockan

Svenskt Näringslivs konjunkturklocka illustrerar i vilken fas de olika regionernas produktionstillväxt befinner sig (se figur 1). En produktionscykel är vanligen 5–7 år, men både längre och kortare cykler kan förekomma. Produktionstillväxten når sin högsta nivå vid klockslaget 12 och produktionstillväxten är som lägst när en region befinner sig vid klockslaget 6. Klockslagen däremellan visar hurvida en region är på väg mot en högre eller en lägre tillväxt. Olika regioner kan ha olika tillväxttakt i produktionen även om de befinner sig vid samma klockslag, då vissa regioner har bättre tillväxtförutsättningar än andra.¹⁶

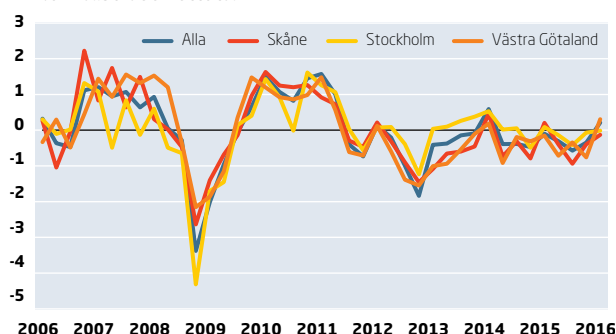
De globala tillväxtutsikterna, främst på den för Sverige så viktiga europeiska marknaden, bedöms långsamt förbättras under 2016–2017. Även de relativt starka produktionsutfallen under 2015 bidrar till att konjunkturläget i svensk ekonomi har reviderats upp. Tillsammans med de sammantaget starkare produktionsförväntningarna gör den uppreviderade konjunkturbilden i ingången av 2016 att flertalet regioner har rört sig medurs i konjunkturklockan.

Svensk exportindustri utvecklades väl under 2015 (se avsnittet ”BNP och efterfrågan”). Eftersom fordonsindustrin för närvarande växer kraftigt, gynnas regioner där bilindustrin har ett starkt fäste. Även regioner med många storföretag som exporterar andra insats- och investeringsvaror till framför allt europeisk industri bedöms utvecklas relativt väl. Blekinge, Gävleborg, Stockholm och Västra Götaland har därför flyttats medurs i konjunkturklockan.

Flertalet regioner i norra Sverige är beroende av hur efterfrågan på råvaror som malm och skog utvecklar sig. Råvarupriserna har varit pressade en tid vilket försämrat lönsamheten i en del av dessa regioners företag. Den senaste tiden har en del råvarupriser vänt upp vilket bedöms gynna stora delar av norra Sveriges företag. Tidigare har ett högt bostadsbyggande i framför allt Norrbotten hållit uppe produktionsutsikterna men en något mindre positiv syn inom byggsektorn

DIAGRAM 24: Företagarpanelen, produktionsförväntningar, 6 mån

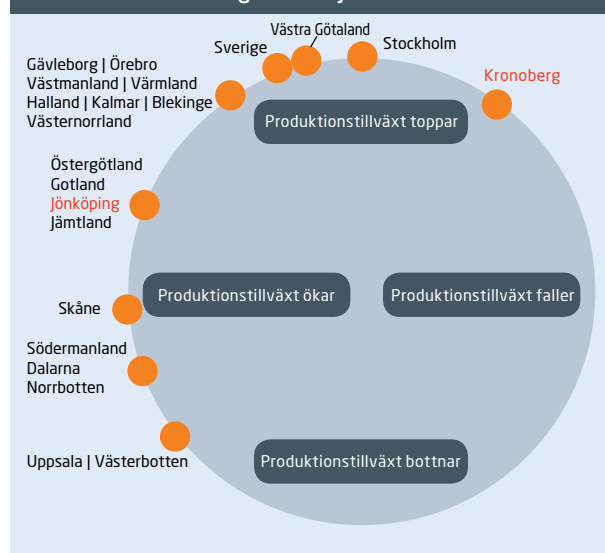
Normaliserade netttotal

Anm: Normaliseringen av netttotalen (andel högre-andel lägre) innebär att de är uttryckta som avvikelser från medelvärdet i termer av antal standardavvikelser. Ett positivt värde tyder på en starkare tillväxt än det historiska genomsnittet medan ett negativt värde indikerar en svagare tillväxt.

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel.

FIGUR 1: Svenskt Näringslivs konjunkturklocka

¹⁵ När det normaliserade netttotalt överstiger noll indikerar detta en högre tillväxt än normalt, medan ett negativt värde tyder på en svagare tillväxt än normalt.

¹⁶ De regioner som sedan föregående prognos har rört sig medurs är grönmarkerade, medan de regioner som förflyttat sig moturs på konjunkturklockan är rödmarkerade. De svartmarkerade regionerna befinner sig i samma fas av konjunkturcykeln som under årets inledning.

dämpar en del norrlandslän. Den sammantaget höga tillväxten i Sverige som helhet och i flertalet regionen under slutet av 2015 gör att norra Sveriges regioner ändå har flyttats medurs i konjunkturklockan.

Jönköping och Kronobergs län har flyttats moturs av helt olika anledningar. Företag i region Jönköping har i företagarpanelen de senaste två kvartalen svarat mer negativt än tidigare om hur produktionen kommer utveckla sig framöver. I Kronoberg är situationen den omvända. Här visar resultaten i företagarpanelen höga nivåer och uppåtgående trender. Detta gör att Kronoberg har flyttats tillbaka ett steg då produktionstillväxten inte ännu tycks sakta in nämnvärt. Denna region avviker från övriga län i och med att återhämtningen har kommit tidigare än i andra län. Arenabyggen och nischade exportföretag inom bland annat IT-sektorn har gjort att företagen i mindre grad drabbats av den långvarigt svaga omvärldskonjunkturen.

Kontaktuppgifter

Jimmy Boumediene

Prognosansvarig

08-553 430 07

Gabriella Chirico Willstedt

Arbetsmarknad

08-553 430 00

Jonas Frycklund

t.f. chefekonom

08-553 431 62

Torbjörn Halldin

BNP, Produktion och regional ekonomi

08-553 430 00

Carl Orelund

Inflation, penningpolitik och finansiella marknader

08-553 431 06

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00